

‘EL LECTOR ACCIDENTAL’

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

La literatura de la música

CÈLIA ATSET

D'ençà que vam sentir el crit inicial del *Tutti frutti* de Little Richard som conscients que la lletra d'una cançó pot tenir el poder sonor i les limitacions semàntiques d'un instrument musical. En aquest sentit, es pot acostar a la publicitat, en què importa tant o més el ritme que el missatge. De tota manera, resulta més habitual que la lletra d'una cançó s'acosti a un poema, que sol manifestar en primera persona sentiments i estats d'ànim que tendim a confondre amb els del poeta, només que el rock ens ha acostumat a la simplificació de desitjos (*I wanna / I don't wanna*) i a una geometria sentimental reduïda a la mínima expressió: (*Come / Stay / Leave me*).

Són escasses les lletres de cançó que se situen en l'òrbita de la narrativa, és a dir, que transmeten una història elaborada i aparentment desvinculada de l'experiència del cantant. En català tenim la fortuna de disposar de dos grups en actiu que tenen un gran nombre de cançons que s'assemblen més a un conte que a una declaració d'intencions. Em refereixo a Els Amics de les Arts i Manel, que d'ençà que van néixer –el 2005 i el 2007, respectivament– posen una gran cura en el contingut ficcional de les seves cançons, si bé en els últims discos manifesten una tendència més sapien-

cial i aforística, que ara per ara no sabem si es consolidarà. Vegem uns quants exemples de cançons que utilitzen els recursos de la narrativa. Comencem per *4-3-3*, d'Els Amics de les Arts, que explora els paral·lelismes entre una incursió sentimental i un partit de futbol i que se sosté en un sistema de rimes i en uns jocs de paraules que recorden les millors lletres de La Trinca (“I em reservo a la banqueta / un parell de melodrames. / Fan anar l'esquerra i la dreta / són els típics trencacames”). De fet, *4-3-3* supera de lluny el paral·lelisme entre l'aproximació amorosa i la cursa de braus que va assajar Gabinete Caligari a *La culpa fue del cha-cha-cha*.

Per la seva banda, a *Pla quinquennal* Manel planteja la manera d'aconseguir que una relació amorosa perduri durant anys sense erosions, però d'una manera tan recargoladament delirant que li escauria un adjectiu tan gastat com el de surrealista (“Pel tercer guardo l'antologia / de grans octosíl·labs que parlen de tu / i, pel quart, l'edició limitada folrada amb vellut”).

Dins la complexitat inherent a les relacions amoroses, Els Amics de les Arts han dedicat una cançó, *Primer en la línia successòria*, a la figura del que sap esperar que arribi el seu torn. No és un home brillant, no fa grans jugades (“Sóc la cara de la

foto de curs que ningú recorda / Sóc el ràpidament desestimat / Sóc un extra etern dins de la memòria”), però sap situar-se en el lloc adequat quan cal cobrir una vacant. La figura fa pensar en el protagonista de *Benvolgut*, de Manel, que se sent fascinat per l'ex de la parella d'una manera que recorda la gelosia retroactiva (“Però sí que et vaig veient en discos que al final no et vas endur / i alguns quina meravella, i alguns que mai tindrà prou lluny”), i que es pot entendre com una actualització irònica d'aquella cançó melodramàtica de José Luis Perales *Y cómo es él*.

Quan l'ex brilla amb esplendor

Una altra figura que exploren els dos grups és la del personatge enyoradís, que no es veu amb cor de superar una relació anterior i per al qual cada nova parella no és sinó un intent condemnat al fracàs davant aquella absència primigènica i omnipresent. En aquest context, l'ex brilla amb l'esplendor d'un arquetip platònic, amb el qual no es pot comparar cap de les seqüeles. És el tema que es desenvolupa a *No ho entens* dels Amics (“Com costa d'assumir que el blanc i el negre encara siguis tu”) i a *Desapareixiem lentament*, de Manel (“Què vam ser ella i jo tot aquell temps em temo que no us ho sabré explicar”).

Cartografiar les relacions sentimentals del segle XXI és una feinada, però aquests dos grups també troben temps per internar-se en altres àmbits. A *Louisiana o els camps de cotó*, Els Amics de les Arts fan un retrat de l'emigració contemporània, mentre que a *Canvi de paradigma* Manel explica una història amb el preceptiu final inesperat i inevitable. A *Aniversari*, Manel retrata una fantasia poètica, i a *El vent tallant* Els Amics de les Arts versionen de manera simfònica un conte de Franz Kafka.

Tot plegat són exemples de com dos grups d'èxit tenen cura de les lletres que fan. Resulta tan difícil com inútil esbrinar fins a quin punt aquestes lletres (tant és que parlin en primera persona o en tercera) contenen elements autobiogràfics, inventats o autoficcional. El que és al nostre abast és constatar-ne la solidesa narrativa, la rodonesa d'una trama construïda vers a vers fins a l'explosió final, i certificar que cada vegada que escoltem aquestes cançons hi copsem nous racons, nous detalls, com si es neguessin a esgotar el sentit.

Quan van preguntar a Salvador Espriu què li semblaven les lletres dels cantautors catalans, va somriure i va declinar la resposta. Ens preguntem què diria avui perquè, encara que el coneixem sobretot com a poeta, excel·lia en l'escriptura de narracions sintètiques. ♦♦

MANEL I ELS AMICS DE LES ARTS POSEN UNA GRAN CURA EN EL CONTINGUT FICCIONAL DE LES SEVES CANÇONS

OBRO FIL

ANNA GUITART

Èxit i fracàs de les lectures d'estiu

Està a punt de passar. Abans que s'ompli de peus submergits en aigües cristal·lines i de paisatges espectaculars (aquest any, segurament menys llunyans), Instagram anirà ple de fotos de piles de llibres. També a Twitter començaran a aparèixer, de seguida, muntanyes de títols per llegir a l'estiu. A mi m'encanten. M'agrada molt tafanejar les piles dels altres, posar el mòbil en horitzontal per llegir-ne bé els títols (us hi reconeixeu?). M'apunto els que sí, és veritat!, aquest el volia llegir, i busco referències dels que no em sonen gens si tenen alguna cosa que em cridi l'atenció. Però, sobretot, el que m'agrada és la il·lusió que hi posem.

Les piles no acostumen a tenir menys de sis exemplars. Tinc amics que amb prou feines han llegit dos llibres a l'hivern que es proposen devorar-ne una desena a l'agost. Jo mateixa vaig apartant les novetats que veig que no tindrà temps de llegir durant l'any, i quan arriba el moment d'ajuntar-los em trobo amb quinze títols, més uns quants *de fons* que cada estiu treuen el cap (*Anna Karénina*, aquest agost serà per a tu, t'ho prometo!). El millor de tot és que en algun moment penso que realment aconseguiré llegir-los tots, i diria que no només em passa a mi. En tenim tantes ganes, d'aquestes lectures, que ens sembla que ens en sortirem. I el millor de tot és que fracassarem (perdoneu el realisme), però és igual: l'estiu següent tornarem a tenir la mateixa il·lusió i ens sentirem de nou lectors irreductibles, capaços de tot.

Aprofitem aquests dies en què encara som aquests lectors, plens d'ambició, i construïm piles ben altes. Que de moment els llibreters no puguin agafar vacances, tinguem-los entretinguts; que s'allargui l'esperit del Llibrestiu de dijous passat, que quina il·lusió triar els llibres per a les vacances. Jo em permeto fer-vos un suggeriment: agafeu algun llibre d'en Jordi Cusà, *Cavalls salvatges* (L'Albí), *Formentera lady* (Labreu) o *El primer emperador i la reina lluna* (Comanegra). Xalareu, i serà un bon homenatge a aquest gran escriptor que ens va deixar diumenge. Que la terra et sigui lleu, Jordi. ♦♦